

Филозофски факултет
Универзитет у Нишу
Ћирила и Методија 2
18000 Ниш

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ

РЕЦЕНЗИЈА МОНОГРАФИЈЕ *ГДЕ ДРВЕЋЕ УМИРЕ (МАГИЧНИ РЕАЛИЗАМ
ЖИВКА ЧИНГА)* ПРОФ. ДР ДАНИЈЕЛЕ КОСТАДИНОВИЋ

На основу одлуке Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Нишу од 19. фебруара 2024. године (бр. 81/1-15-2-01) именован сам за једног од рецензената монографије проф. др Данијеле Костадиновић, *Где дрвеће умире (Магични реализам Живка Чинга)*. Након достављања одлуке 26. фебруара 2024. и увида у рукопис, част ми је да Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу упутим следећи извештај.

Рукопис проф. др Данијеле Костадиновић, *Где дрвеће умире (Магични реализам Живка Чинга)* (font 12, у напоменама 10; проред 1,5, у напоменама single; 165 стр.), подељен је на следећа поглавља: 1. Уводна напомена; 2. Живко Чинго у књижевнокритичком контексту; 3. Пасквелија – митска повест о Македонији; 4. Историјско и митско обликовање времена и простора; 5. Повратак целенковској традицији приповедања; 6. Празнични смех и гротеска; 7. Рефлекси космогонијских и митова о постанку; 8. Симболички аспекти неба; 9. Симболика земље и воде; 10. Соларно и лунарно начело; 11. Симболика и музика ветра; 12. Трагови анимизма; 13. Митопоетска пројекција дрвета; 14. Митема камен; 15. Хришћански свеци и празници; 16. Апокалипса и знакови последњих времена; 17. Закључак.

Други сегмент монографије чине Прилози са библиографским подацима о изворима, скрећеницама и литератури, два регистра (појмовни и ауторски) и основни биографски подаци о аутору рукописа.

Рукопис проф. др Данијеле Костадиновић *Где дрвеће умире (Магични реализам Живка Чинга)* представља комплексно, слојевито и систематско проучавање приповедачке прозе македонског писца Живка Чинга у контексту фолклорне фантастике и поетике магичног реализма.

Полазећи од одређења Луис Паркинсон Заморе и Венди Б. Ферис да је магични реализам књижевно-уметнички правац у којем долази до прекорачивања онтолошких, политичких и географских граница, а карактерише га постојање вишеструких светова, дестабилизација нормативних опозиција, као и чврсто утемељење у стварносну подлогу, ауторка у првим поглављима рукописа истражује особену генезу назначеног појма и расветљава одлике поетике магичног реализма на примеру приповедачких збирки *Пасквелија*, *Нова Пасквелија* и *Заљубљени дух и друге приче* Живка Чинга посматрајући их као јединствен приповедачки циклус.

Уводни део рукописа монографије нуди детаљан преглед целокупног прозног стваралаштва тог писца, уз указивање на досадашње теоријске и критичке приступе његовој прози у науци о књижевности. У узорно организованом излагању у поглављу „Живко Чинго у књижевно-критичком контексту“, уважавајући Чингове аутопоетичке ставове, ауторка упућује на утицај фолклора и Марка Цепенкова на његово стваралаштво и наглашава да су фолклорна и митолошка грађа представљали „само полазиште за творење аутентичног уметничког рукописа, а естетски ефекти налазе се у уметничком преобликовању фолклорних и митских предлогака у основним слојевима наративне структуре, а не ван ње“.

Трагајући за поетиком Живка Чинга, сви остали сегменти рукописа монографије проф. др Данијеле Костадиновић посвећени су анализи тематских и доминантних приповедних поступака у одабраним приповедачким збиркама. На тематском плану издвајају се: победа социјалистичке револуције, традицијска и нова револуционарна представа света, сеобе, породични круг, природни циклуси и последња времена. Доминантни приповедни поступци су: дијалог с историјом, митом, бајком, легендом и предањем, циклизација, жанровска хибридноост, фрагментарност и отвореност / недовршеност, поетизација топоса природе, поступак карневализације, иронијски лиризам, трагична компонента, хумор, парадокс и гротеска. То је омогућило најмање два могућа читања ове прозе: у магично-реалистичком и алегоријско-сатиричном кључу „као карневалска представа и гротеска новог послератног доба“.

Од тих особености Чингове приповедачке прозе најпре се детаљно разматра организација простора и обликовање временске перспективе, јер се, по мишљењу ауторке рукописа, историјска, фолклорна и митска основа и померање ка савременом приповедном дискурсу и поетици магичног реализма најбоље могу пратити у категорији хронотопа, будући да „Чинго, попут других писаца магичнореалистичке провенијенције, индивидуално, историјско и колективно време уводи у фикционални свет“. У рукопису се посебно тумаче имагинарни простори села Пасквела и земље Пасквелије и аргументује да је Пасквелија алегорија Македоније, а Пасквел алегорија села Велгошти, родног места Живка Чинга. И одељак о типовима приповедача и моделима приповедања учвршћује уверење проф. др Данијеле Костадиновић да се у анализираној прози могу уочити елементи магичног реализма у симултаном приповедању (дете – одрастао човек) и оспоравању поузданости приповедача чија је тачка гледишта 'наивна', 'чиста', 'дечја'. Проф. др Данијела Костадиновић је истраживачку пажњу усмерила и на различита решења казивања (форма исповести, прича-сећање), приказивања (опис, литераризација метафора) и категорије приповедача (хронотопични народни причалац, репродуктивни народни приповедач, продуктивни народни причалац, лични приповедач, ауторски приповедач, прерушени приповедач, апокалиптични приповедач), доказујући да „Чингово приповедање кореспондира са народним говором, синтаксом и лексиком“ и да је реч о великом повратку „најбољој цепенковској традицији македонске уметничке прозе, обогаћеној новим метафоричким слојевима и митско-магијском и библијском семантиком, а у складу са изазовима времена у којем је овај аутор стварао“. Поглавље „Празнични смех и гротеска“ започиње функционалном теоријском синтезом, да би се затим тежиште истраживања померило на сам поступак карневализације и гротескно изобличавање стварности у Чинговој приповедачкој прози.

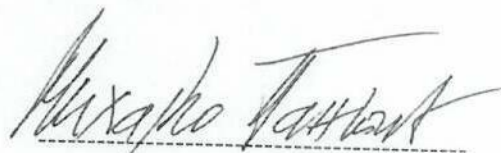
У наредним поглављима издвојени су и пропраћени dobrим примерима и други уметнички поступци који Живка Чинга одређују као писца једног посебног / аутохтоног магичног реализма. Та посебност огледа се у томе што његов модел магичног реализма води порекло из традиције, народних легенди, обичаја и веровања везаних за македонску и посебно за охридску регију, јер је Чинго, како ауторка наводи, типичан регионалистичан писац. Са посебном пажњом је проф. др Данијела Костадиновић испитивала митопоетску слику света и просеце симболизације у приповедачкој прози Живка Чинга, ослањајући се на теоријска искуства

фолклористике, антропологије, историје религије, психоанализе и других дисциплина. Минуциозно су осветљени космогонијски, апокалиптички и митови о постанку у Чинговој прози, симболика земље, воде, небеских тела, ватре, трагови аниматизма и анимизма, архаичне представе везане за дрво и камен, стилизација библијског учења о свецима, иконама и Исусу. Са хвале вредним трудом испитивани су симболички и музички аспекти ветра којем је у Чинговим приповеткама дат статус митског бића са амбивалентном, реинтегришућом и разарајућом моћи и функција интерлудијума којим се циклично уланчавају приче.

Јасно вођена излагања, максимална посвећеност испитаним текстовима и аргументована запажања омогућили су прецизне закључке у завршном делу рукописа монографије која ће, несумњиво, бити незаобилазна у свим будућим приступима делу Живка Чинга.

Због свих тих разлога с посебним задовољством предлажем за објављивање рукопис проф. др Данијела Костадиновић, *Где дрвеће умире (Магични реализам Живка Чинга)*.

У Београду, 26. феб. 2024.

Проф. др Михајло Пантић,
редовни професор
Филолошког факултета
Универзитета у Београду